ANLV Geestgrond

Zeven makkelijke maatregelen voor de patrijs

uw agrarisch bedrijf

onderdeel van

het groene netwerk

Bollenteelt en Patrijzen gaan samen!
Bollenkwekers helpen de Patrijs: doet u ook mee?

Patrijzen zijn echte akkervogels, die, al zolang de bollenteelt bestaat, op en rondom de velden leven. Echte bollenvogels dus!
Al meer dan 20 jaar hebben vrijwilligers van ANLV Geestgrond de aantallen patrijzen en andere bollenvogels gevolgd. Daaruit blijkt dat de meeste soorten, zoals de veldleeuwerik en de gele kwikstaart, het goed doen. Maar de patrijs heeft het moeilijk; de aantallen zijn gedaald. Tijd om in actie te komen voor de patrijs!

Omdat de Bollenstreek een specifieke teelt kent, heeft ANLV Geestgrond, samen met zes enthousiaste kwekers, geëxperimenteerd met makkelijke maatregelen voor de patrijs die in de Bollenstreek toepasbaar zijn en direct effect hebben.

Alle maatregelen die zinvol zijn voor de patrijs, zijn uitgewerkt in het Partridge project van Vogelbescherming Nederland. www.vogelbescherming.nl/partridge

Veranderingen en kansen in de Bollenstreek

Door schaalvergroting, intensiever gebruik van de dure grond en een minder dik en beter gedorst strodek, hebben patrijzen minder voeding en beschutting dan voorheen. Predatie door roofvogels en de vos is nieuw in deze streek. Maar juist bollenvelden bieden wel de gewenste steppeachtige kale vlakten, met voedsel en dekking langs de randen en in winter en voorjaar veel rust. Er zijn hier dus kansen genoeg voor de patrijs!

Wat brengt het ons?

Door het nemen van de juiste maatregelen kunnen we het groene netwerk versterken, waardoor we, in modern boerenland, patrijzen duurzaam kunnen beschermen. Als het goed gaat met de patrijs, gaat het ook goed met de biodiversiteit!
Een uitgebreid groen netwerk zorgt voor een ideale leefomgeving voor plant, dier en mens.

Het doel van de maatregelen is de leefomgeving van de patrijs te optimaliseren zodat de aantallen patrijzen in de Bollenstreek weer gaan toenemen. De maatregelen zijn gericht op:

❖ Rust en beschutting

Patrijzen moeten kunnen wegkruipen voor jagers, zoals vossen en roofvogels. Daarvoor is hoog gewas, een bosje of een haag met onderbegroeiing nodig. Ook is een veilige plek nodig om te broeden.

❖ Meer aanbod van insecten voor de jonge patrijzen

Patrijzen leggen in het voorjaar 10 tot 15 eieren per nest. De jongen eten de eerste weken alleen insecten. In het begin zachte larven en bladluizen, later ook kevers, mieren en andere stevige kruipers.

❖ Jaarrond aanbod van eten

Volwassen patrijzen eten zaden en groene plantendelen, aangevuld met bessen en insecten.

Monitoren

Om te zien of de maatregelen effect hebben, worden de patrijzen door speciaal opgeleide vrijwilligers geteld. Zij monitoren de kluchten in de winter, de broedparen in het voorjaar en de jongen in de zomer. De resultaten van deze metingen zijn, samen met een insectentelling, verwerkt in het rapport Monitoring Project Patrijs.
Dit rapport is digitaal te vinden op www.anlvgeestgrond.nl.

Zeven maatregelen

Er is patrijzenwinst te halen met relatief makkelijke maatregelen.

- Groenbemesters inzaaien
- Bloemenmengsels inzaaien
- Gefaseerd maaien
- Rust waarborgen
- Heggen en hagen aanplanten
- Struweel aanplanten
- Bijvoeren in de winter

Maatregel 1: Groenbemester inzaaien

Groenbemesters en tussengewassen geven duidelijk resultaat. Veel kwekers zaaien braakliggend land in. Patrijzen zijn daar blij mee. Hoe langer het land groen is, hoe meer insecten en beschutting voor de patrijzen. Laat een tussengewas daarom zo lang mogelijk staan.

Groenbemesters worden in het algemeen niet gespoten. Dat is goed voor meer insecten. Japanse haver met Tagetes is een goed patrijzengewas, zeker als het tot het voorjaar kan blijven staan.
Hakselen zorgt voor een beetje zaad op de grond. Experimenteer met het gefaseerd maaien in stroken. Strooi in de winter tarwe of rogge of plaats een voederton.

Maatregel 2: Bloemenmengsels inzaaien

Zaai akkerranden, geerhoeken, overhoekjes en greppels die elk jaar braak liggen, in met een meerjarig bloemenmengsel. Meerjarige planten zijn in het algemeen geen akkeronkruiden. Het bloemenmengsel is daarop ook geselecteerd.
Als een akkerrand of overhoek maar één seizoen beschikbaar is, zaai deze dan in met een mengsel van eenjarige bloemen.

Voor een goed resultaat is zaaien in het najaar of vroeg in het voorjaar het best. Het eerste jaar zorgt ANLV Geestgrond voor het zaad.

Trekkersporen hebben een prachtige middenberm met spontane begroeiing.
Laat dit zoveel mogelijk staan voor de patrijs.

Maatregel 3: Gefaseerd maaien

Pas natuurvriendelijk beheer toe. Maai gemiddeld twee keer per jaar en voer na 2 à 3 dagen het maaisel af. Maai gefaseerd en laat elke maaibeurt 15-30% van de vegetatie staan.
Stel bij het maaien de machine niet op de kortste stand. Laat ook het groen tussen de trekkersporen staan. Zorg voor rommelhoekjes waar patrijzen kunnen wegkruipen.

Veel insecten overleven de winter als ei, larve of pop en zoeken een veilige plek in planten. Voor veel van die soorten is het belangrijk dat niet alle plantengroei in het najaar wordt gemaaid. Laat altijd wat stroken staan.

Variatie in maaitijd is gunstig voor de patrijs. Zo is er altijd wel ergens beschutting en voedsel. Voor de jonge pullen is het gunstig als er zo laat mogelijk (bv. eind mei), gemaaid wordt.

Maatregel 4: Rust waarborgen

Bollenvogels zijn blij met de bollenteelt omdat er lang rust heerst op de velden. Bollen worden relatief laat gerooid. Toch is de rooitijd voor de patrijs een gevaarlijke tijd omdat de patrijs laat jongen heeft.

In de rooitijd verliest de patrijs zijn dekking in het veld. Rommelhoekjes, ruige sloot-kanten, heggen en hagen zijn dan uiterst belangrijk als dekking tegen de predatoren en voor het vinden van voedsel voor hun jongen.

Maatregel 5: Heggen en hagen aanplanten

De Bollenstreek wordt van oudsher gekenmerkt door de vele liguster- en beukenhagen die als windkering dienden. Veel van deze hagen zijn verdwenen.
Het aanplanten van deze heggen en hagen is belangrijk voor het groene netwerk in de Bollenstreek. Zowel regelmatig geschoren hagen als lossere heggen bieden beschutting voor patrijzen.
In de luwte van hagen leven meer insecten. In een bloeiende heg vinden insecten ook extra voeding. Jongen van de patrijs zijn de eerste drie weken afhankelijk van insectendieet.
Begroeiing onder hagen is geschikt als schuilplek voor patrijzen, en biedt ook extra voedsel. *Spuit daarom niet onder hagen en heggen.*

Maatregel 6: Struweel aanplanten

Plant aan de rand van het erf, rondom een loods of op een forse overhoek, een bosje. Gebruik hiervoor bloeiende en besdragende inheemse soorten, zoals meidoorn, sleedoorn, hulst, kardinaalsmuts en hondsroos.

Snoei het struweel terug wanneer het hoger wordt dan 2 meter. Laat het daarna weer een aantal jaar groeien. Snoei niet overal tegelijk. Zo zijn er altijd schuilplekken voor de patrijs.

Wat ook mogelijk is:
zet vier oude kerstbomen op een kluitje bij elkaar en er is direct een extra schuilplek.

Maatregel 7: Bijvoeren in de winter

Aan het einde van de winter is er altijd minder voedsel voorhanden. Bijvoeren is een goede manier om de patrijzen de winter door te helpen zodat ze sterker het voorjaar in gaan.
U kunt hiervoor rogge of tarwe strooien over het strodek.

Er zijn ook speciale voedertonnen, die u kunt vullen met rogge en tarwe. Vul de voorraad regelmatig aan, zodat de patrijzen niet voor niets komen. Verplaats de ton elke twee weken ongeveer 20 meter voor een goed resultaat.

Deze zes kwekers, met hart voor de patrijs, hebben al maatregelen getroffen:

Foto's: Babette van der Wijst

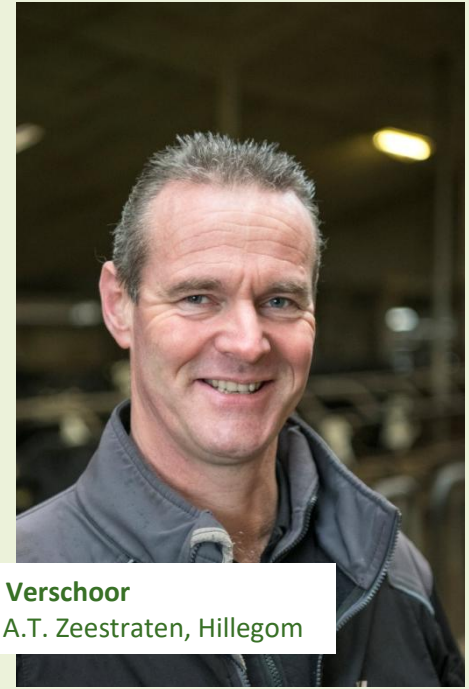

Johan Verschoor
Firma A.T. Zeestraten, Hillegom

Huub Weijers
Weijers Blooming Dahlias, Noordwijkerhout

Rob Bisschops
Firma Bisschops, Voorhout

Aad van Eeden
Firma Van Eeden Rzn, Noordwijkerhout

Mark van Paridon
Firma C.A. van Paridon, Noordwijkerhout

Rudolf Uittenboogaard
JUB Holland B.V., Noordwijkerhout

Wat doet ANLV Geestgrond nog meer

ANLV Geestgrond zorgt dat uw inspanningen, en die van uw collega's, goed voor het voetlicht komen. Zo kan onze omgeving zien dat kwekers begaan zijn met de natuur op hun land. Daarnaast monitoren we de bollenvogels en kijken we samen met kwekers wat we voor o.a. de patrijzen kunnen doen. Zo staan we samen sterk voor agrarische natuur.

Natuurvriendelijke oevers zijn goed voor patrijzen

Wilt u meer doen dan onze zeven maatregelen? Bij het Hoogheemraadschap van Rijnland kunt u subsidie aanvragen voor natuurvriendelijke oevers. www.rijnland.net/over-rijnland/wat-doet-rijnland/schoon-en-gezond-water/natuurvriendelijke-oevers

---

ANLV Geestgrond

info@anlvgeestgrond.nl
www.anlvgeestgrond.nl
©2020

Mede mogelijk gemaakt door:

Provincie Zuid Holland

Vogelbescherming Partridge